Càlcul II (240022)
Tema 4. Equacions Diferencials Ordinàries (EDOs) de primer ordre

18 de desembre de 2025

EDOs Lineales

Definició 1

Siguin $I \subseteq \mathbb{R}$ un interval de $\mathbb{R}$ i $a, b : I \longrightarrow \mathbb{R}$ funcions contínues definides en I interval de $\mathbb{R}$. L'equació

$$y' + a(x)y = b(x) \tag{1}$$

és una equació diferencial ordinària (EDO) de 1er ordre on a és el coeficient i b el terme independent.

Definició 2

Direm que una funció $\phi : I \longrightarrow \mathbb{R}$, $\phi \in \mathscr{C}^1(I)$, és una solució (o una solució *particular*) de l'EDO (1), si

$$\phi'(x) + a(x)\phi(x) = b(x)$$

per a cada $x \in I$.

Exemple 1

La funció $y(x) = x^2/3$ és una solució particular, definida a l'interval $I = (0, +\infty)$, de l'EDO lineal de 1er ordre,

$$y' + y/x = x. \tag{2}$$

Definició 3

Direm que una família de funcions uniparamètrica

$$\mathscr{F} = \{y(\cdot, C) : I \longrightarrow \mathbb{R}, C \in \mathscr{A} \subseteq \mathbb{R}\},$$

$Y(\cdot, C) \in \mathscr{C}^1(I)$ per a cada $C \in \mathscr{A}$, és la **solució general** de l'EDO (1) si, per a tota solució ϕ_* de (1), existeix $C_* \in \mathscr{A}$ tal que $\phi_* = Y(\cdot, C_*)$.

Exemple 2

La família de funcions

$$\begin{aligned} Y(\cdot, C) : I = (0, +\infty) &\longrightarrow \mathbb{R} \\ x \in I &\longrightarrow y(x, C) = \frac{C}{x} + \frac{x^2}{3}, \end{aligned}$$

$C \in \mathbb{R}$, és la solució general de l'EDO (2).

Remarca 1

Notem que la solució de l'EDO (2) donada a l'exemple 1 correspon al valor $C = 0$ del paràmetre.

Proposició 1 (Existència i unicitat de solució)

Donat el problema de valors inicials (PVI o de Cauchy) definit per l'EDO lineal de 1er ordre (1) i la condició inicial $y(x_0) = y_0$, i.e.,

$$\left.\begin{array}{r} y' + a(x)y = b(x) \\ y(x_0) = y_0 \end{array}\right\} \tag{3}$$

amb $x_0 \in \mathring{I}$, $y_0 \in \mathbb{R}$ fixats, existeix una **única** funció $\varphi : I \longrightarrow \mathbb{R}$ tal que:

(i) $\varphi \in C^1(I)$,

(ii) $\varphi'(x) + a(x)\varphi(x) = b(x)$ per a tot $x \in I$,

(iii) $\varphi(x_0) = y_0$.

Direm que $\varphi(x)$ és la solució del PVI (3).

Definició 4

L'EDO lineal de 1er ordre,

$$y' + a(x)y = 0, \tag{4}$$

s'anomena *EDO linal homogènia associada a l'EDO lineal de* 1er *ordre* (1).

Remarca 2

Notem que l'EDO homogènia (4) s'obté com un cas particular de l'EDO lineal de primer ordre (1) agafant $b \equiv 0$.

Proposició 2

La solució general de l'EDO lineal homogènia de 1er ordre (4) ve donada per la família de funcions

$$y_h(x, C) = C\mathrm{e}^{A(x)}, \tag{5}$$

$C \in \mathbb{R}$, on

$$\begin{aligned} A : I &\longrightarrow \mathbb{R} \\ x &\longrightarrow A(x) = -\int a(x)\mathrm{d}x \end{aligned}$$

és una primitiva *qualsevol* de la funció $-a(x)$. Per tant

$$A'(x) = \frac{\mathrm{d}}{\mathrm{d}x}\left(-\int a(x)\mathrm{d}x\right) = -a(x)$$

per a cada $x \in I$. Sovint (5) s'escriu com

$$y_h(x, C) = C \exp\left(-\int a(x)\mathrm{d}x\right). \tag{6}$$

Proposició 3

La solució general de l'EDO lineal de 1er ordre (1) ve donada per la suma

$$y(x,C) = y_h(x,C) + y_p(x), \quad C \in \mathbb{R}, \tag{7}$$

de

(a) $y_h(x,C)$, la solució general, (5) ó (6), de l'EDO lineal homogènia (4), associada a l'EDO lineal (1), i

(b) $y_p(x)$, *una* solució particular qualsevol de l'EDO (1)

Remarca 3

De fet,

(i) Fins ara només tenim fórmules explícites, (5) ó (6) que ens donen la solució general, $y_h(x,C)$, de l'EDO lineal homogènia (4) associada l'EDO lineal (1).

(ii) Per trobar una solució particular, $y_p(x)$, de l'EDO (1) i completar així la suma (7) es pot fer servir el *mètode de variació dels paràmetres* (o *mètode de variació de les constants*).

Mètode de variació dels paràmetres (Lagrange)

(O mètode de variació de les constants). Ens dóna un "procediment" per construir solucions particulars de l'EDO lineal de 1er ordre (1), el qual consisteix en buscar solucions de la forma,

$$y_p(x) = h(x)\mathrm{e}^{A(x)}, \tag{8}$$

on $h(x)$ és una funció que fixarem substituint (8) a (1):

$$\begin{aligned} y_p'(x) + a(x)y_p(x) &= h'(x)\mathrm{e}^{A(x)} + A'(x)h(x)\mathrm{e}^{A(x)} + a(x)h(x)\mathrm{e}^{A(x)} \\ &= h'(x)\mathrm{e}^{h(x)} - \cancel{a(x)h(x)\mathrm{e}^{A(x)}} + \cancel{a(x)h(x)\mathrm{e}^{A(x)}} = h'(x)\mathrm{e}^{A(x)} = b(x) \\ &\iff h'(x) = b(x)\mathrm{e}^{-A(x)} \iff h(x) = \int b(x)\mathrm{e}^{-A(x)}\mathrm{d}x; \end{aligned}$$

i.e. (8) és solució de (1) sii $h(x)$ és una primitiva de la funció $b(x)\mathrm{e}^{A(x)}$. Aleshores,

$$y_p(x) = \mathrm{e}^{A(x)} \int b(x)\mathrm{e}^{-A(x)}\mathrm{d}x$$

i, aplicant (7)

$$y(x,C) = y_h(x,C) + y_p(x) = C\mathrm{e}^{A(x)} + \mathrm{e}^{A(x)} \int b(x)\mathrm{e}^{-A(x)}\mathrm{d}x, \quad C \in \mathbb{R}.$$

Exemple (problema 2 de la col·lecció)

2. (EDOs lineals). Resoleu les equacions següents

(a) $(x^2+9)y' + xy = 0$

◁ Solució. És una edo lineal homogènia de 1er ordre, per tant és separable. Integrant s'obté directament la família de solucions: $y(x) = \dfrac{C}{\sqrt{x^2+9}}$. ▷

(b) $y' + 2y = x$.

◁ Solució.

- Solució general de l'EDO homogènia: $y_h(x) = Ce^{-2x}$, $C \in \mathbb{R}$.
- Solució particular de l'EDO lineal : $y_p(x) = \frac{1}{2}x - \frac{1}{4}$

Solució general de l'EDO lineal: $y(x) = Ce^{-2x} + \frac{1}{2}x - \frac{1}{4}$. ▷

(c) $2xy' - y = 3x^2$, per $x > 0$

◁ Solució.

- Solució general de l'EDO homogènia: $y_h(x) = C\sqrt{x}$, $x>0$, $C \in \mathbb{R}$.
- Solució particular de l'EDO lineal: $y_p(x) = x^2$

Solució general de l'EDO lineal: $y(x) = C\sqrt{x} + 3x^2$

(d) $y' + y\cos x = \sin x \cos x$. Indicació: integreu per parts.

- Solució general de l'EDO homogènia: $y_h(x) = Ce^{-\sin x}$
- Solució particular de l'EDO lineal: mètode de variació de paràmetres

$y_p(x) = \alpha(x)e^{-\sin x}$:

$$\alpha'(x)e^{-\sin x} \cancel{- \alpha(x)\cos x\, e^{-\sin x}} \cancel{+ \alpha(x)\cos x\, e^{-\sin x}} = \sin x \cos x$$

d'on: $\alpha'(x) = \sin x \cos x\, e^{\sin x}$. Integrant: $\alpha(x) = e^{\sin x}(\sin x - 1)$, i llavors $y_p(x) = \sin$

Solució general de l'EDO lineal: $y(x) = Ce^{-\sin x} + \sin x - 1$. ▷

(e) $(x^2+2x-1)y' - (x+1)y = x-1$

◁ Solució.

- Solució general de l'EDO homogènia: $y_h(x) = C|x^2+2x-1|^{\frac{1}{2}}$; $C \in \mathbb{R}$
- Solució particular de l'EDO lineal: $y_p(x) = x$

Solució general de l'EDO lineal $y(x) = C|x^2+2x-1|^{1/2} + x$, $C \in \mathbb{R}$. ▷

(f) $(1-x^2)y' + xy = 1$, per $x \in (-1,1)$. Indicació: feu el canvi $x = \sin u$

◁ Solució.

- Solució general de l'EDO homogènia: $y_h(x) = C_1\sqrt{1-x^2}$, $-1<x<1$, $C \in \mathbb{R}$
- Solució particular de l'EDO lineal: $y_p(x) = x$

Solució: $y(x) = C_1\sqrt{1-x^2} + x$, $x \in (-1,1)$, $C_1 \in \mathbb{R}$. ▷

(g) $y' - \dfrac{ny}{x+1} = e^x(1+x)^n$ amb $n \in \mathbb{N}$.

◁ Solució.

- Solució general de l'EDO homogènia: $y_h(x) = C_1|x+1|^n$, $C \in \mathbb{R}$
- Solució particular de l'EDO lineal: $y_p(x) = \alpha(x)(x+1)^n$ i busquem $\alpha(x)$ derivant i substituint a l'EDO,

$$\alpha'(x)(1+x)^n - n\alpha(x)(x+1)^{n-1} - n\alpha(x)(x+1)^{n-1} = e^x(x+1)^n \Longleftrightarrow \alpha'(x) = e^x,$$

i podem agafar $\alpha(x) = e^x$. Per tant tenim la solució particular és $y_p(x) = e^x(x+1)^n$.
Així, la solució general de l'EDO lineal s'escriu:

$$y(x) = C_1|x+1|^n + e^x(x+1)^n, \quad C_1 \in \mathbb{R}. ▷$$